

Г. В. Возняк

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики
ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”,
Львів, Україна, gvoznyak@gmail.com*

БЮДЖЕТНЕ ВИРІВНЮВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. Досліджено теоретико-методологічні засади бюджетного вирівнювання фінансових можливостей регіонів із метою забезпечення їх стійкого, збалансованого розвитку. Розглянуто й уніфіковано терміни, що характеризують бюджетну політику на місцях, а саме: “міжбюджетні відносини”, “бюджетне регулювання”, “бюджетне вирівнювання”. Узагальнено наукові погляди щодо сутності поняття “міжбюджетні відносини”, виокремлено економічний, фінансовий, правовий і організаційний підходи до її розкриття. Наголошено на значимості бюджетного регулювання в ході реалізації державної регіональної політики, окреслено теоретико-методологічні засади дослідження бюджетного вирівнювання. При цьому базою для поглибленого вивчення сутності останнього слугувала запропонована автором структурно-логічна схема функціонування системи міжбюджетних відносин, яка дала змогу розкрити його зміст та дійти висновку, що поняття “міжбюджетні відносини” ширше за “бюджетне регулювання”, а бюджетне вирівнювання є його завданням. Показано, що таке вирівнювання має регіональний підтекст і спрямоване на згладжування диспропорцій регіонального розвитку. Наведено моделі бюджетного вирівнювання, критично оцінено його інструменти. Доведено, що цільові трансферти не є ефективним інструментом вирівнювання, оскільки обмежують органи місцевого самоврядування у вільному виборі бюджетної політики, тому перевагу варто віддавати нецільовим дотаціям. Зазначено, що застосування субвенцій виправдане в разі спільного фінансування капіталовкладень або забезпечення надання певних видів суспільних послуг. Окрім того, обґрунтовано, що позики є важливішим джерелом фінансування, особливо капітальних видатків, а отже, й розвитку регіонів, ніж відсоткові відрахування до місцевих бюджетів від загальнодержавних податків.

Ключові слова: бюджетне вирівнювання, бюджетне регулювання, міжбюджетні відносини, місцеві бюджети, трансферти, розвиток регіонів.

Рис. 2. Табл. 1. Літ. 21.

Halyna Voznyak

Ph. D. (Economics), Senior Research Fellow, SI “Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine”, Lviv, Ukraine, gvoznyak@gmail.com

FISCAL EQUALIZATION: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Abstract. The paper studies the theoretical and methodological foundations of the fiscal equalization of the financial capacity of the regions to ensure their sustainable, balanced development. The author considers and unifies the terms that characterizes the fiscal

policy of regional development, namely “intergovernmental fiscal relations”, “fiscal adjustment”, “fiscal equalization”. The basis for an in-depth study of the essence of fiscal equalization is the structural and logical scheme of the system of intergovernmental fiscal relations proposed by the author, which allowed to reveal the content of this concept and conclude that the notion of “intergovernmental fiscal relations” is broader than “fiscal adjustment”, and fiscal equalization is its task. It is shown that financial equalization has regional specifics and is aimed at balancing out regional development. The author describes fiscal equalization models and critically evaluates budget alignment tools. It is proved that targeted transfers are not an effective means of equalization as they restrict local governments’ free choice of budgetary policy, and therefore preference should be given to non-targeted subsidies. Besides, it is proved that loans are a more important source of financing, especially of capital expenditure and, consequently, the development of regions than the interest deductions to local budgets from state taxes.

Keywords: fiscal equalization, fiscal regulation, intergovernmental fiscal relations, local budgets, transfers, regional development.

JEL classification: H60, H73, H74.

Г. В. Возняк

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, старший научный сотрудник отдела региональной финансовой политики ГУ “Институт региональных исследований им. М. И. Долишнего НАН Украины”, Львов, Украина

БЮДЖЕТНОЕ ВЫРАВНИВАНИЕ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Аннотация. Исследованы теоретико-методологические основы бюджетного выравнивания финансовых возможностей регионов с целью обеспечения их устойчивого, сбалансированного развития. Рассмотрены и унифицированы термины, характеризующие бюджетную политику на местах, а именно: “межбюджетные отношения”, “бюджетное регулирование”, “бюджетное выравнивание”. Обобщены научные взгляды относительно сути понятия “межбюджетные отношения”, выделены экономический, финансовый, правовой и организационный подходы к ее раскрытию. Подчеркнута значимость бюджетного регулирования в ходе реализации государственной региональной политики, обозначены теоретико-методологические основы исследования бюджетного выравнивания. При этом базой для углубленного изучения сути последнего послужила предложенная автором структурно-логическая схема функционирования системы межбюджетных отношений, которая позволила раскрыть его содержание и прийти к выводу, что понятие “межбюджетные отношения” шире, чем “бюджетное регулирование”, а бюджетное выравнивание является его задачей. Показано, что такое выравнивание имеет региональный подтекст и направлено на сглаживание диспропорций регионального развития. Представлены модели бюджетного выравнивания, критически оценены его инструменты. Доказано, что целевые трансферты не являются эффективным инструментом выравнивания, поскольку ограничивают органы местного самоуправления в свободном выборе бюджетной политики, поэтому предпочтение стоит отдавать нецелевым дотациям. Отмечено, что применение субвенций оправдано в случаях совместного финансирования капиталовложений или обеспечения предоставления определенных видов общественных услуг. Кроме того, обосновано, что займы являются более важным источником финансирования, особенно капитальных расходов, а значит, и развития регионов, чем процентные отчисления в местные бюджеты от общегосударственных налогов.

Ключевые слова: бюджетное выравнивание, бюджетное регулирование, межбюджетные отношения, местные бюджеты, трансферты, развитие регионов.

Унаслідок нерівномірності регіонального розвитку України можливості місцевих бюджетів щодо фінансування власних видатків різні, що спричиняє вертикальні й горизонтальні дисбаланси. В цьому контексті належне функціонування системи міжбюджетних відносин, котра покликана мінімізувати диспропорції в розвитку областей, зумовлені територіальною асиметрією дохідної бази, забезпечити перерозподіл бюджетних ресурсів усередині бюджетної системи, фінансувати інвестиційні видатки органів місцевого самоврядування тощо, є запорукою збалансованого, стійкого розвитку як окремих регіонів, так і країни загалом.

Реалізація в Україні започаткованої реформи бюджетної децентралізації, спрямованої на розширення повноважень органів місцевого самоврядування, зокрема стосовно вирішення питань регіонального/місцевого масштабу, збільшення можливостей реалізації регіонами власного потенціалу розвитку, вимагає вдосконалення механізмів перерозподілу доходів бюджетів (різних рівнів), оскільки вирівнювання фінансової спроможності адміністративно-територіальних одиниць, з одного боку, є об'єктивною потребою стійкого, збалансованого розвитку регіонів, з другого – слугує джерелом регіональних суперечностей. Зазначене актуалізує питання наукового обґрунтування організації дієвої системи міжбюджетних відносин на основі збалансованого розподілу дохідних і видаткових повноважень між органами управління різних рівнів, незалежно від ступеня економічного розвитку.

Проблематика вдосконалення системи міжбюджетних відносин, вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів, посилення фінансової самостійності місцевих бюджетів ретельно досліджена та входить до кола наукових інтересів таких вітчизняних і зарубіжних учених, як А. Є. Буряченко, Ю. І. Воробйов, О. П. Кириленко, М. І. Кульчицький, І. О. Луніна, В. М. Опарін, У. Оутс, К. В. Павлюк, С. В. Юшко та ін. [1–9]. Однак питання вибору інструментів бюджетного вирівнювання в системі забезпечення розвитку регіонів, доцільності такого вирівнювання й надалі залишаються дискусійними та потребують додаткового вивчення.

Метою статті є дослідження та обґрунтування теоретико-методологічних аспектів бюджетного вирівнювання.

Розгляд окреслених питань потребує узгодження дефініцій “міжбюджетні відносини”, “бюджетне регулювання” й “бюджетне вирівнювання”. В чинному законодавстві України наводиться лише визначення міжбюджетних відносин, котрими, згідно зі ст. 81 Бюджетного кодексу України, є “відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України, а метою їх регулювання є забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених за-

конодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень” [10]. Натомість у сучасній економічній літературі знаходимо безліч тлумачень сутності цього поняття, котрі описують відмінні ознаки й нерідко відрізняються за об’єктом міжбюджетних відносин, спектром питань, що включаються до бюджетних правовідносин між органами влади різних рівнів тощо (рис. 1).

Систематизація наукових поглядів уможливила виокремлення економічного, фінансового, правового й організаційного підходів до розкриття сутності міжбюджетних відносин. Найпоширенішим у науково-експертному середовищі є організаційний підхід. Дослідників цієї проблематики умовно можна поділити на три групи: 1) котрі вважають міжбюджетні відносини складовою бюджетного регулювання; 2) які переконані у зворотному, що бюджетне регулювання є складовою міжбюджетних відносин; 3) котрі наполягають на тотожності цих відносин фінансовому вирівнюванню.

Міжбюджетні відносини доцільно розглядати в тісному зв’язку із соціально-економічною системою держави та її адміністративно-територіальним устроєм. Залежно від державного й адміністративно-територіального устрою країни розрізняють такі форми цих відносин:

1. Міжбюджетні трансферти, а саме: субвенції (цільовий трансферт, яким передбачається спільна участь у фінансуванні певних заходів і програм бюджету, що її видає, та бюджету, котрий її отримує); дотація вирівнювання (міжбюджетний трансферт, що надається на покриття дефіциту відповідного місцевого бюджету); бюджетні субсидії.

2. Бюджетні позики – запозичення для покриття тимчасових касових розривів при виконанні бюджету.

3. Вилучення коштів – передання коштів від бюджету нижчого рівня до державного бюджету.

З огляду на викладене, надалі під **міжбюджетними відносинами** будемо розуміти *систему економічних відносин між суб’єктами бюджетного процесу (органами управління різного рівня) з приводу розмежування повноважень, видаткових зобов’язань і дохідних джерел із метою забезпечення фінансової підтримки регіонів.*

Стосовно концептуалізації понять “бюджетне регулювання” й “бюджетне вирівнювання” та їх зв’язку з дефініцією “міжбюджетні відносини” слід зауважити таке. Бюджетне регулювання передбачає встановлення чітких правил визначення обсягів фінансових ресурсів, порядку їх проведення задля досягнення збалансованості місцевих бюджетів та покликане забезпечити реалізацію тактичних завдань управління державними фінансами. У трактуваннях цього поняття є певні розбіжності в цільовому спрямуванні. Так, на думку деяких учених, бюджетне регулювання асоціюється з перерозподілом бюджетних ресурсів; інші схиляються до того, що це діяльність зі збалансування державного й місцевих бюджетів або комплекс заходів і дій, організованих державою для формування й використання фондів фінансових ресурсів, сконцентрованих у бюджетній сфері [11, с. 6, 7].

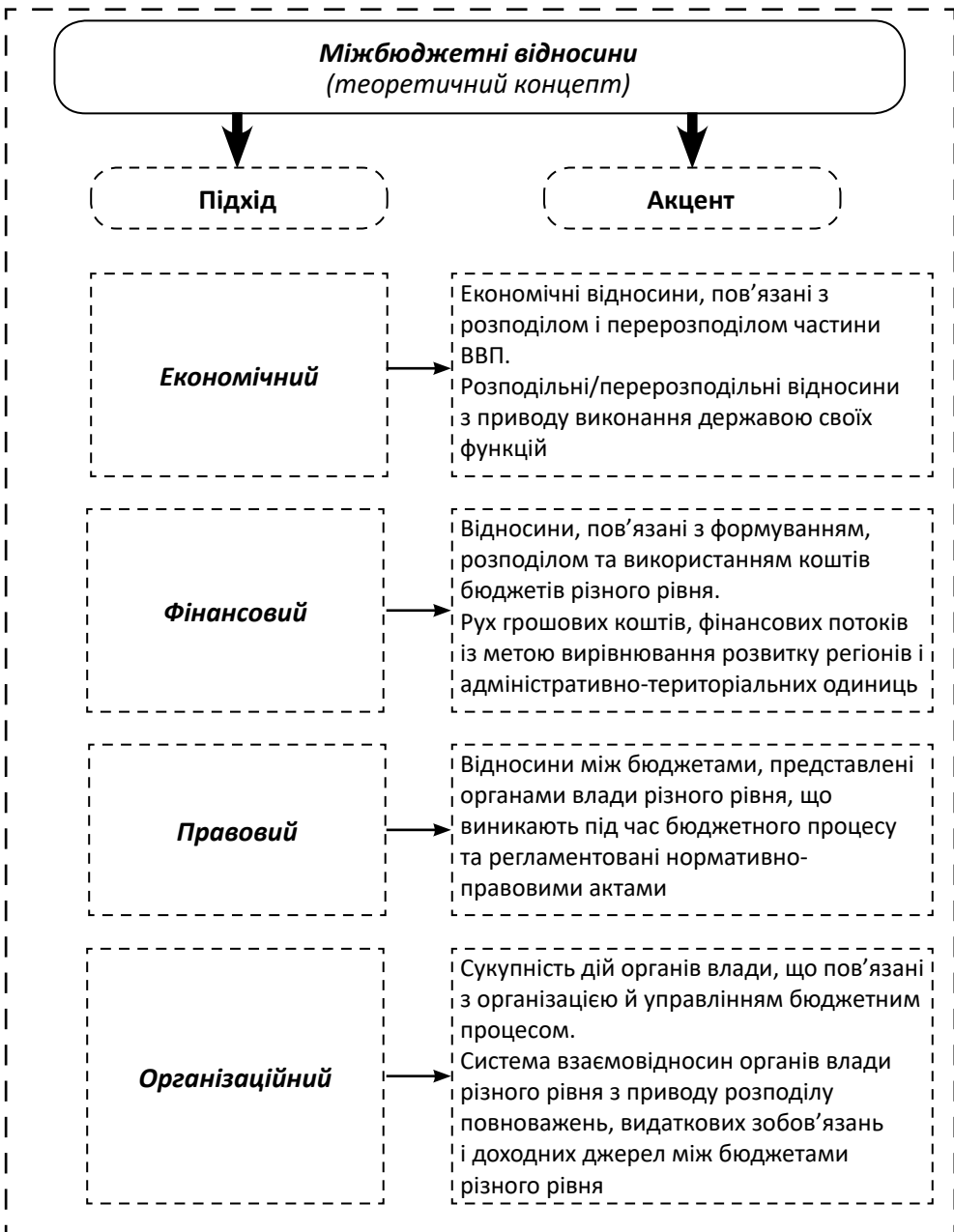

Рис. 1. Узагальнення наукових поглядів на розуміння сутності поняття “міжбюджетні відносини”

Складено за: Луніна І. О. Міжбюджетні відносини в Україні: концептуальні підходи до реформування. *Економіка України*. 2002. № 5. С. 10–16; Кульчицький М. І., Заброцька О. В. Фінансове територіальне вирівнювання в системі міжбюджетних відносин: монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015. С. 20; Воробьев Ю. И., Усков И. В. Межбюджетные отношения в Украине. Симферополь: АРИАЛ, 2010. С. 29.

Тлумачний словник української мови тлумачить бюджетне регулювання як систему перерозподілу коштів між бюджетами; передання частини фінансових ресурсів бюджетів вищих рівнів бюджетам нижчих рівнів [12, с. 1207].

У ході дослідження вдалося з'ясувати, що у вітчизняній науковій літературі домінує розуміння сутності бюджетного регулювання як процесу розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між бюджетами різного рівня з метою вирівнювання їхніх фінансових можливостей або як процесу збалансування доходів і видатків бюджетів різних рівнів. На наш погляд, в умовах розширення повноважень та відповідальності органів місцевого самоврядування акцент слід зробити на суб'єктах регулювання, тобто перемістити його з органів управління вищого рівня на органи місцевого самоврядування. Адже донедавна органи управління “на місцях” були пасивними учасниками процесу бюджетного регулювання, очікуючи на трансфертну допомогу з “центру”, котра й повинна надаватися, але в разі, коли місцева влада вичерпає можливості самостійно збалансувати власний бюджет. Поділяючи думку більшості науковців, у цій статті бюджетне регулювання розглядатимемо як сукупність заходів, що реалізуються органами влади вищого рівня для збалансування бюджетів нижчого рівня з метою забезпечення населення якісними суспільними послугами, незалежно від місця їх проживання.

Бюджетне регулювання розв'язує багато завдань, особливо в ході реалізації державної регіональної політики, одним із пріоритетів котрої визначено соціально-економічну інтеграцію і просторовий розвиток, що передбачає недопущення поглиблення регіональних диспропорцій у доступі населення насамперед до базових соціальних, комунальних, адміністративних, транспортних, інформаційних та інших послуг [13]. У цьому контексті на випадок вичерпання можливостей збалансування місцевих бюджетів бюджетне регулювання дає змогу досягти відповідності доходів місцевих бюджетів їхнім видаткам (збалансування), здійснити перерозподіл ресурсів між “багатими” й “бідними” регіонами, стимулювати органи місцевого самоврядування до нарощення обсягів надходжень на своїй території та ін., що в кінцевому підсумку сприятиме забезпеченню населення послугами принаймні на рівні мінімальних соціальних потреб. Окреслені цілі можуть бути реалізовані шляхом надання місцевим бюджетам фінансової допомоги (міжбюджетних трансфертів) або методом відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів, які збираються на території місцевого бюджету. За допомогою таких інструментів бюджетної політики держава впливає на соціально-економічну ситуацію в регіонах, зменшує фінансові диспропорції, тобто реалізує перерозподільні процеси в межах бюджетної системи країни.

Серед першочергових завдань бюджетного регулювання слід назвати:

- зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- збалансування доходів бюджетів, тобто досягнення відповідності доходів видаткам, і насамперед забезпечення достатності ресурсів для фінансування делегованих повноважень;
- зменшення асиметрії в бюджетному забезпеченні регіонів;

– стимулювання органів місцевого самоврядування до нарощення бюджетного потенціалу територій та фінансової автономії місцевих бюджетів.

Щодо розуміння сутності бюджетного вирівнювання варто зауважити, що у вітчизняній практиці воно довгий час ототожнювалося з бюджетним регулюванням та асоціюється із фінансовим вирівнюванням, котре в західній фінансовій науці характеризується як регулювання фінансових відносин між одиницями сектору державного управління та ґрунтується на розподілі завдань, видатків і доходів між урядовими структурами різних рівнів [14, с. 811]. У чинному національному законодавстві дефініція “бюджетне вирівнювання” не вживається, натомість використовуються терміни “дотація вирівнювання” та “коефіцієнт вирівнювання” [10].

Бюджетне вирівнювання слід розглядати як ключове завдання бюджетного регулювання, воно має регіональний підтекст та спрямоване на згладжування диспропорцій регіонального розвитку. Попри надмірну “ідеологічну” спорідненість цих двох понять, різниця між ними очевидна: бюджетне вирівнювання спрямоване на перерозподіл фінансових ресурсів із метою подолання вертикальних і горизонтальних дисбалансів, а бюджетне регулювання – передусім на досягнення збалансованості місцевих бюджетів. Тобто, в цілях усунення відмінностей у формуванні дохідної бази та створення передумов для належного фінансового забезпечення надання гарантованих Конституцією України суспільних послуг населенню, незалежно від місця проживання, в практиці бюджетування застосовується механізм бюджетного вирівнювання, під котрим слід розуміти приведення витрат бюджетів (за економічною й функціональною класифікаціями) у відповідність із гарантованим державою мінімальним рівнем соціальних послуг на одного мешканця, ліквідацію істотних диспропорцій у здійсненні бюджетних видатків у розрізі окремих територій [3, с. 155, 156].

Наведена теоретична концептуалізація аналізованих дефініцій дає підстави стверджувати, що поняття “міжбюджетні відносини” ширше за “бюджетне регулювання”, а бюджетне вирівнювання є його завданням (рис. 2). Бюджетне регулювання виникає в разі збалансування місцевих бюджетів шляхом закріплення за ними додаткових джерел доходів або надання фінансової допомоги у вигляді міжбюджетних трансфертів.

Бюджетне вирівнювання слід розглядати як процес надання фінансової допомоги “бідним” регіонам для доведення їхньої бюджетної забезпеченості до середнього по країні рівня або до її певного мінімуму. У зарубіжній практиці бюджетне вирівнювання поділяють на *вертикальне* (рух ресурсів між бюджетами вищого й нижчого рівнів згідно з їхньою адміністративною підпорядкованістю); *горизонтальне* (передбачає рух ресурсів між бюджетами одного рівня за принципом національної солідарності); *за видатками* (перерозподіл ресурсів із метою зменшення розбалансованості в можливостях здійснення бюджетних видатків та забезпечення отримання всіма громадянами однакового обсягу послуг); *за доходами* (перерозподіл ресурсів задля врівноваження податкоспроможності й забезпечення зацікавленості орга-

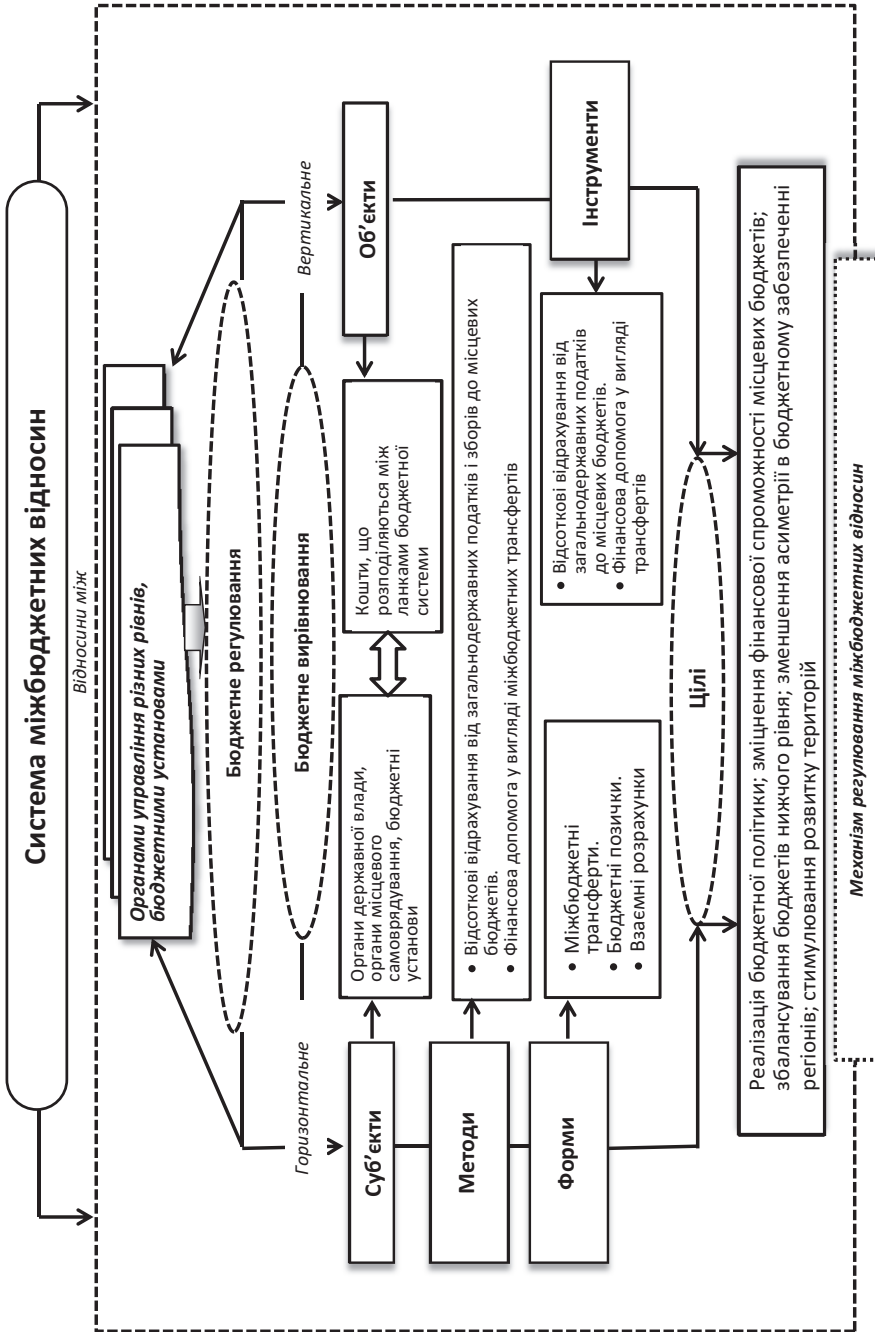

Рис. 2. Бюджетне вирівнювання в системі міжбюджетних відносин

Побудовано автором.

нів місцевого самоврядування в збільшенні дохідних джерел) [15]. Тобто, залежно від мети, вирівнювання може бути спрямоване на скорочення розривів у податкових надходженнях чи витратах на одну особу при забезпеченні публічними послугами (вирівнювання за доходами/витратами) або на перерозподіл фінансів від “багатих” регіонів до “бідних” (горизонтальне/вертикальне вирівнювання).

Модель бюджетного вирівнювання, що діє в певній країні, визначається її державним устроєм, типом дисбалансів, на згладжування яких орієнтована система такого вирівнювання, специфікою бюджетної системи, можливостями адміністративно-територіальних одиниць із нарощення власного ресурсного забезпечення тощо. Вважається, що у федеративних країнах застосовується переважно вирівнювання за доходами, а в унітарних – і за доходами, й за видатками [16]. Хоча використання певної моделі в чистому вигляді спостерігається дуже рідко – зазвичай уряд вдається до їх поєднання.

Одним із інструментів бюджетного вирівнювання є трансферти. Такі їх види, як прямі гранти, непрямі (податкові розщеплення), цільові й загальні трансферти, можуть бути одноразовими і строковими, потребувати зустрічного фінансування або не передбачати жодних вимог. Цікаво, що найменше цей інструмент застосовується в країнах із високим рівнем децентралізації та широкою податковою автономією органів місцевого самоврядування (таблиця) [17–20].

Таблиця. Трансфертне фінансування місцевих бюджетів країн – учасниць ОЕСР*

Країна	Тип трансфертів	Форма вирівнювання	Залежність від трансфертів	Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів, %
<i>Унітарні країни</i>				
Польща	Цільові/нецільові	Вертикальна	Висока	49,3
Норвегія	Цільові	Горизонтальна	Середня	44,2
Португалія	Нецільові	Вертикальна	Низька	28,1
Великобританія	Цільові		Висока	68,6
Швеція		Горизонтальна	Низька	28,7
Данія		Вертикальна	Висока	58,2
Фінляндія			Низька	30,3
<i>Федеративні країни</i>				
Німеччина	Цільові/нецільові	Вертикальна	Середня	36,1
Австрія	Цільові		Висока	61,9
Швейцарія			Низька	11,2
Канада			Висока	47,3
Італія			Середня	39,3
Іспанія			Висока	56,4

* Використано дані за 2013 р.

Складено за: Intergovernmental transfer revenue (internally consolidated between the Central and Social Security sectors only) as percentage of GDP / OECD. URL: <http://www.oecd.org/tax/federalism/>

oecdiscaldecentralisationdatabase.htm; Intergovernmental transfer revenue as percentage of total revenue for each level of government (internally consolidated for the Central and Social Security sectors only) / OECD. URL: <http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm>; Intergovernmental Grants by Type / OECD. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=MEI_CLI#; Blöchliger H., Charbit C. Fiscal Equalisation. *OECD Journal: Economic Studies*. 2008. No. 44. 22 p. URL: <http://www.oecd.org/eco/42506135.pdf>.

Вважається, що цільові трансферти не є ефективним інструментом вирівнювання, оскільки обмежують органи місцевого самоврядування у вільному виборі бюджетної політики, а тому перевагу краще віддавати нецільовим дотаціям. Неоднозначним є також вплив відсоткових відрахувань до місцевих бюджетів від загальнодержавних податків. Важливішим джерелом фінансування, якщо говорити про капітальні видатки, а отже, й розвиток регіонів, є позики. Адаже саме за рахунок місцевих позик фінансується левова частка видатків розвитку місцевих бюджетів у Німеччині, Японії, США (до 50 %); Великобританії (до 90 %); Франції (до 98 %). У структурі доходів місцевих бюджетів Німеччини частка позик становить 9 %, Франції та Іспанії – 10, Чехії – 11, Бельгії – 13, Нідерландів – 19 % [21].

Проблема вибору інструментів бюджетного вирівнювання й механізмів бюджетного регулювання в системі забезпечення розвитку регіонів не є новою. Запеклі дискусії щодо фінансового вирівнювання бюджетної забезпеченості та його доцільності чи недоцільності точаться в науково-експертному середовищі як України, так і за її межами вже тривалий час. І це природно, особливо з огляду на те, що в класичному випадку одні регіони повинні бути фінансовими донорами інших, і таке становище їх, звісно, не влаштовує. Водночас бідніші регіони вимушені звертатися до центральної влади по фінансову допомогу.

Внаслідок нерівномірного територіального розміщення продуктивних сил, кризових явищ у вітчизняній економіці, військових дій на Сході України, реформ (бюджетної та адміністративно-територіального устрою) тощо диференціація податкового потенціалу регіонів тільки поглиблюється, відповідно, обсяги фінансових ресурсів для надання якісних публічних послуг у край обмежені. Зазначене створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, стримує динаміку соціально-економічних показників і, головне, загрожує територіальній цілісності країни. Тож у Державній стратегії регіонального розвитку до 2020 року цілком слушно одним із пріоритетів названо недопущення поглиблення регіональних диспропорцій у доступі населення до базових публічних послуг [13]. Отже, забезпечити гарантовані конституцією права громадян, незалежно від місця їх проживання, центральна влада може за допомогою бюджетного регулювання із застосуванням відповідних інструментів бюджетного вирівнювання.

Проведене дослідження дає підстави для таких висновків. Організація механізмів бюджетного вирівнювання в Україні повинна опиратися на найкращі практики успішних країн та узгоджуватися з напрямками реформування регіональної політики. При використанні трансфертного методу бюджетного вирівнювання перевагу слід віддавати нецільовим дотаціям,

оскільки цільові трансферти (субвенції) обмежують органи місцевого самоврядування у вільному виборі реалізації бюджетної політики. Трансфертна система вирівнювання має бути прозорою, стабільною, адекватно реагувати на фіскальні потреби органів місцевої влади, щоб вони могли виконати покладені на них обов'язки.

Застосування субвенцій доцільне у випадках спільного фінансування капіталовкладень у рамках політики збалансованого й стійкого територіального розвитку або забезпечення надання певних видів державних послуг на місцевому рівні, а також при фінансуванні окремих видів послуг населенню, що їх органи місцевого самоврядування надають від імені держави, чи відшкодуванні витрат, котрих органи місцевого самоврядування вимушені зазнавати при реалізації повноважень, делегованих їм іншими органами влади.

Оскільки міжбюджетні відносини є фінансовим підґрунтям здійснення як державної регіональної політики, так і бюджетної, принципи їх організації повинні узгоджуватися. Ідеться про дотримання принципів конституційності й законності, паритетності та співробітництва, субсидіарності й координації, історичної спадковості та сталого розвитку. Крім того, формування міжбюджетних відносин має базуватися на тісній взаємодії органів влади різних рівнів щодо реалізації бюджетного процесу та розмежуванні бюджетних повноважень із урахуванням принципу субсидіарності.

Список використаних джерел

1. Буряченко А. Є. Функціональна децентралізація та вдосконалення системи бюджетних відносин. *Фінанси України*. 2014. № 2. С. 17–27.
2. Воробьев Ю. И., Усков И. В. Межбюджетные отношения в Украине. Симферополь: АРИАА, 2010. 276 с.
3. Місцеві фінанси: підручник / за ред. О. П. Кириленко. 2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 460 с.
4. Кульчицький М. І., Заброцька О. В. Фінансове територіальне вирівнювання в системі міжбюджетних відносин: монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015. 336 с.
5. Луніна І. О. Міжбюджетні відносини в Україні: концептуальні підходи до реформування. *Економіка України*. 2002. № 5. С. 10–16.
6. Опарін В. М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 29–43.
7. Oates W. E. Of the evolution of fiscal federalism: theory and institutions. *National Tax Journal*. 2008. Vol. 61. July. P. 313–334.
8. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія / Н.-д. фін. ін-т. Київ, 2006. 584 с.
9. Юшко С. В. Організація міжбюджетних відносин в Україні: стан, проблеми і перспективи. *Фінанси України*. 2009. № 1. С. 86–97.
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
11. Фінансово-кредитні методи державного регулювання економіки: монографія / за ред. А. І. Даниленка; НАН України, Ін-т економіки. Київ, 2003. 415 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
13. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

14. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: ВЦ "Академія", 2002. 952 с.
15. Козенко А. О. Зарубіжний досвід вертикального фінансового вирівнювання та його застосування в Україні. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2013. Вип. 37. С. 266–272.
16. Blochliker H. Finding the Dividing Line Between Tax Sharing and Grants: a Statistical Investigation. URL: <http://www.oecd.org/tax/federalism/43072896.pdf>.
17. Intergovernmental transfer revenue (internally consolidated between the Central and Social Security sectors only) as percentage of GDP / OECD. URL: <http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm>.
18. Intergovernmental transfer revenue as percentage of total revenue for each level of government (internally consolidated for the Central and Social Security sectors only) / OECD. URL: <http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm>.
19. Intergovernmental Grants by Type / OECD. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MEI_CLI#.
20. Blöchliger H., Charbit C. Fiscal Equalisation. *OECD Journal: Economic Studies*. 2008. No. 44. 22 p. URL: <http://www.oecd.org/eco/42506135.pdf>.
21. Матвеева О. Ю. Запровадження децентралізованої моделі фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2012. Вип. 2 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Patp_2012_2_35.pdf.

References

1. Buryachenko, A. Ye. (2014). Funkcional`na decentralizaciya ta vdoskonalennya sy`stemy` byudzhetny`kh vidnosy`n [Functional decentralization and improvement of budgetary relations]. *Finansy` Ukrayiny`* [Finance of Ukraine], 2, 17–27 [in Ukrainian].
2. Vorob`ev, Yu. I., Uskov, I. V. (2010). *Mezhbyudzhetny`e otnosheniya v Ukraine* [Intergovernmental relations in Ukraine]. Simferopol` : ARIAL [in Russian].
3. Ky`rylenko, O. P. (Ed.). (2015). *Miscevi finansy`* [Local finance] (2nd ed.). Ternopil` : TNEU [in Ukrainian].
4. Kul`chy`c`ky`j, M. I., Zabroc`ka, O. V. (2015). *Finansove tery`torial`ne vy`rivnyuvannya v sy`stemi mizhbyudzhetny`kh vidnosy`n* [Financial territorial equalization of intergovernmental relations system]. L`viv: L`vivs`ky`j nacional`ny`j universy`tet im. Ivana Franka [in Ukrainian].
5. Lunina, I. O. (2002). Mizhbyudzhetni vidnosy`ny` v Ukrayini: konceptual`ni pidkhody` do reformuvannya [Intergovernmental relations in Ukraine: conceptual approaches to reform]. *Ekonomika Ukrayiny`* [Economy of Ukraine], 5, 10–16 [in Ukrainian].
6. Oparin, V. M. (2015). Dominanty` ta priory`tety` finansovoho vy`rivnyuvannya v Ukrayini [Dominants and priorities of financial equalization in Ukraine]. *Finansy` Ukrayiny`* [Finance of Ukraine], 6, 29–43 [in Ukrainian].
7. Oates, W. E. (2008, July). Of the evolution of fiscal federalism: theory and institutions. *National Tax Journal*, 61, 313–334.
8. Pavlyuk, K. V. (2006). *Byudzhet i byudzhetny`j proces v umovakh tranzy`ty`vnoyi ekonomiky` Ukrayiny`* [The budget and the budget process in the conditions of transitive economy of Ukraine]. Ky`yiv: NDFI [in Ukrainian].
9. Yushko, S. V. (2009). Orhanizaciya mizhbyudzhetny`kh vidnosy`n v Ukrayini: stan, problemy` i perspekty`vy` [Organization of interbudgetary relations in Ukraine: the state, problems and perspectives]. *Finansy` Ukrayiny`* [Finance of Ukraine], 1, 86–97 [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Byudzhetny`j kodeks Ukrayiny`* [Budget Code of Ukraine] (Act No. 2456-VI, July 8). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
11. Danylenko, A. I. (Ed.). (2003). *Finansovo-kredy`tni metody` derzhavnoho rehulyuvannya ekonomiky`* [Financial and credit methods of state regulation of the economy]. Ky`yiv: NAN Ukrayiny`, In-t ekonomiky` [in Ukrainian].
12. Busel, V. T. (Ed.). (2005). *Vely`ky`j tlumachny`j slovny`k suchasnoyi ukrayins`koyi movy`* [Large Dictionary of Modern Ukrainian]. Ky`yiv, Irpin` : VTF "Perun" [in Ukrainian].

13. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2014). *Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvy'tku na period do 2020 roku* [National Strategy for Regional Development 2020] (Decree No. 385, August 6). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].
14. Mocherny`j, S. V. (Ed.). (2002). *Ekonomichna ency'klopediya* [The economic encyclopedia] (Vol. 3). Ky`yiv: VC "Akademiya" [in Ukrainian].
15. Kozenko, A. O. (2013). Zarubizhny`j dosvid verty`kal`noho finansovoho vy`rivnyuvannya ta joho zastosuvannya v Ukrayini [Foreign experience of vertical financial equalization and its application in Ukraine]. *Problemy` i perspekty`vy` rozvy`tku bankivs`koyi sy`stemy` Ukrayiny`* [Problems and prospects of the banking system of Ukraine development], 37, 266–272 [in Ukrainian].
16. Blochliger, H. (n. d.). *Finding the Dividing Line Between Tax Sharing and Grants: a Statistical Investigation*. Retrieved from <http://www.oecd.org/tax/federalism/43072896.pdf>.
17. OECD. (n. d.). *Intergovernmental transfer revenue (internally consolidated between the Central and Social Security sectors only) as percentage of GDP*. Retrieved from <http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm>.
18. OECD. (n. d.). *Intergovernmental transfer revenue as percentage of total revenue for each level of government (internally consolidated for the Central and Social Security sectors only)*. Retrieved from <http://www.oecd.org/tax/federalism/oecdiscaldecentralisationdatabase.htm>.
19. OECD. (n. d.). *Intergovernmental Grants by Type*. Retrieved from http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=MEI_CLI#.
20. Blöchliger, H., Charbit, C. (2008). Fiscal Equalisation. *OECD Journal: Economic Studies*, 44, 22 p. Retrieved from <http://www.oecd.org/eco/42506135.pdf>.
21. Matveyeva, O. Yu. (2012). Zaprovadzhennya decentralizovanoyi modeli finansovoho zabezpechennya miscevoho samovyaduvannya v Ukrayini [A decentralized model of local self government financial support in Ukraine]. *Publichne administruvannya: teoriya ta prakty`ka* [Public administration: theory and practice], 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Patp_2012_2_35.pdf [in Ukrainian].